

РУСКИ НОВИНИ

ЗА РУСИНОХ У КРАЛЬОВИНИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Рок VII.

Нови Сад, штварток 29. Мая 1930.

Ч. 20 (275)

О дајних звичајох.

Чловек може буц највоститанши и најлепши а ипак ма даље је својеправ, хторе му губи совершеност. Давно нам уж познато, је чловек не може буц совертен, па гоч ше касно усверише и догани. И гоч чловек дума, и роби лем јк најлепше може, у њега роботи пет совершености, бо приде други ћо лепше зна и може. Ја ћо посдни чловек не може буц совершени, лем постепено лепши и лепши, тако исто и з опцијим совершенством сједнога нареду.

За нас Русинох не може јшто повесц, је је зме не чесни, не побожни, не вредни и бистри народ. Поштују нас други — и мозгеме ше почешић — на особени способ, примијо нас за добрих и честих људија, бо зме па први поглед и напаје таки. Але сеј вељо тога, ћо нас гаји, ћо би требало одстранити, и тако народну нашу душу усвершовац. Ј ту спомнем лем дајо.

Наш Руски народ љуби своју виру, цркву и сватиши ик ридко дајен народ, а то потврдзую вељо примери зас нашега народнога живота. И у тим красним сојству нашега нација, у тим добрим звичају маме помијшане вељке множество других не добрих и злих својствех, који су процини здравому разуму и Вељеји дзеки. Тих злих звичаја маме досц, који у процватим ставу зас побожносту, а пријали зме их од наших предака. Одколи им жеридло походи, то точно не можеме знац, лем нагодусме, је походиша иште зас поганьства. А вељи тоги звичаји охабени уж, а дајни присвосни јк добри, па су змијани зас вијекима звичаји. Таки и. пр. звичај при погребу, хтори воламе „обед“. За тит звичај не можеме повесц, је је је лем наш, бо га и други мају, а примијо је вијеки звичај. То звичај сусверста, за хтори вељ младши наша ани не знају је прецо то. Кед ше погреб окончи, родзина и сушеди виду ћо до дому тога, и ту ће чесца јајо на приданох. Ту сам па првим месеце вије, и паленко, колачи и два до три филпи ћо да и т. д. При тим ће не раз доћи, је кум, свати або сушед и „змокиј“ па обедзе, а то шијко, даваме, за „спасење“ помершага. Не знам, чи то мертвому дајо чкодзи, але думам, је и хасну пема од тога. Ето еден недобри звичај, хтори ће твардо иште и тераз примија, и когого би ће требало маниј.

Далас, наш народ иште вељо вери до врачаних, ћо не лем знаји чемноти але и прави грих. Нашо је верја, је може ћо крави млеко вјсац, паробиц дајму да умре, вијачи хорого спомоцу врачаних, и друге кајију је спратија и споминац. Треба ће клонија тих роботих, вони у несогласију зас побожним животом Рускога нареду. Треба их заруција зас здравим разумњем и чисту правду, да нам не губи гармонију побожнога живота.

А ћо да повесме о чесности Рускога нареда? Чи можеме шљебодно повесц, је је зме чесни? Можеме. Лем тога наша чесц препихана зас вељма нечеснотами. На првим месеце нам младежи нечесна. Чом? Бо о ней не водиме досц рачуна у нешкакајши „модерних“ часах. Младежи ће дава веџеј пенежи јк разуму. А хто тогу вијовати? Легко отповесц: сами родици. Родици вијовати у највећим сабијајох непристойнога

справованја младежи. И то пре то, бо не ховам своје дзеци у согласију зас Цркву. Пред дзецима критизирају и пригварђају томе ћо ше их учи у цркви и так подкопају авторитет. Не раз ће чес родици бешедовац: Ша то и ми таки исти були, па зато зме, слава Богу, остали живи. И с тим родици сами давају нећодри приклад и рубу копар на котрији и сами стояју. Друга причина, прецо наша младеж таја, то пеноученост и незнане. Кед виходзел основну школу — а то ледво чекал и вон и родици бо треба на пољо — руцел книјески за „буджак“. За тих икда веџеј не дзбал. Гоч би дарај и закукнуја на њих, родици би му такој розказали даљку роботу, бо „да не траци задармо час“. Зас тим разум отупел, дух ослабел и наш лесин и дзиква забули и тога мало ћо знали. Познейше примији практики и карчма и там ће одбуквало „воститоване“. Запитаймо ће ћо вони там могли научија? Ніч доброга! Џо на то можеме повесц? Чи то красни звичај при нас? Не! То слава страна нашега чесци. Красни би звичај буја да нам лесин и дзиква научи дајо доброга до 18 або до 20 рокех, ћо би им могло похајновац у животу.

Даклем треба да поткашеме ћо скорей рукавишици ведно, хтогод лем може, па да побиваме, па кельо ће може, тога зло, бо пешка не може тако јк тога дарај могло. Ми мушиме вјсац иншаку методу ученија јк ћо је наша стари мали. Правда, је шаетска вијна разашла највећи зла медзи људима, але тога ћо ће погубело треба ћо скорей поправиј, бо може пастиц иште већше зло.

Џо ће тиче материјалнога нашега положења у тим зме медзи першија.

Зато будзиме, јак па материјалним, так и па духовним пољу вредни, да нам кејтне наша робота и приноши плоди, да нам остава спомен добрих дјех на кажедим кројачу у животу. Кажди лем по сједи каменичок нај примије на народну будовит опцију радији, и вон својој дужносци окончи зас тим, а награда му будзе видљива јак слујко.

Евген Кошић.

У НАШИМ
ОТЕЧЕСТВУ

Нови началиник Београда. Јого Вел. Крал разришил дужносци дотерашњег началиника варошу Београда Савчића и па јого место поставел енджејера и професора Н. Нешича.

Социјални одношенија у Дунайској бановини вијатрају так: у Бачкеј јест 57.631 особи ћо не мају своји жеми. Од тога одпада на срез Кулу 4547, па Жабаљ 3134. По народносци

жеми не мају 23.863 Мадярох, 13.001 Сербох, 10.475 Немцих, 5628 Хорнатах (Буневцих), 3153 Словакох и 1372 Русинох. Од тих икмају анји свою хижу 28.877 особи.

Роскоши гости. До Любљани пришол амерички богач Джон Кей, који ће там наруџовал з пенежима. Так ва подудзенок заплацел 600 дин. Кед ће бривел дал 500 динари. Еднај школарки, која му

прилесла чисти кошулі даровал 10 долари, а послужителю у хотелу 1200. Богач отпуговав автомобилом до Австриї.

Ремесельницка вистава. Од 21. до 28. юла отпрема ше у Оджаку (Бачка) ремесельницка вистава. Виставени буду столярски, молерски, газдовски и други произведения и роботи. За участвоване на вистави може ишти пријације до 1. јуна т. р.

Нападли швидки воз. При Сомбрре даскељо младих обласних людзах почали руцати камене на швидкий воз цо идзе з њес Суботици — Винковци. Еден путник у другой класи чежко ранет. Полиція влавела виновніх и указало ше, иже то поробел подушалени 20-рочни лётин С. Рид зос своим дружствам.

Автомобилом од Загреба до Берлина. Познати велики тарговец Е. Фух ставел ше, же за 24 годзини автомобилом прейдзе драту од Загребу до Берліну.

Мост на Тиси при Бечею. Вельку потребу, ишо би ше збудовал железні мост на Тиси при Бечею особено обачную тарговици и землеџиці Прето ше шицки општини зложели и 1. юна отпрема једно собрание, на котрим ше докладнейше утврђаје да треба робити, же би ше мост збудовал цо скорей.

Влавени спрэводнік. У Оджаку влавени ёден опасны спрэводнік Немец Ф. Керетинг, котри ходзел по валалах и представлял ше як агент немецких машин. Од народа прымал пешак, але машинкох небуло,

дзесли и расходзели по швеце не так легко як тэрэз, док жили во найвецей на ограничених околинах, доды и туберкулоза ше не могла так легко; так нагло шицки, и вона ше появляла у већшай мири лем на ограничених местах, не показовала ше воопще, як страхоўто опасна хората за каждого человека. Але у остатнім часу, зос развязаньем модернога промету до стала примику и туберкулоза да ше може нагло шицки по цалім швеце, и появела ше медзи шицкими народами у такай велькай мири, же нешка по швеце милиони людзах хорую и за відас можеме повесць у росквіту свога живота умераю ѿ неї. Нешка уж число хорих і умераючых людзах од туберкулози таке велькое, жё вона пада до Ѹчох не лем лікарём, але и шицких нас почукує на овильне раздумование и на борбу проців неї.

Лікарё по шицким швецам пречучу хороту туберкулозай. Установелі, же туберкулоза бара разширеная медзі людзами, жё на Ѹвесь людзі нацце хорую, а ище већей людзах склоні да ше Ѹхоря на туберкулозу, т. в. не баш хори су, не чувствују ишо сімптомы (горучку, слабосць, боль) туберкулозай, але бацили уж притаено жию у їх. Медзи так велько хорима, и на туберкулозу склонія людзами и шицкими други здраві людзе часто

доходза до непосреднаго дотыкання зос бацилажи туберкулозы, т. в. бацилі туберкулозы часта окружую каждого человека, и може ше их легко обрац. Же за тэрэз ишо нет ліка за унічтоженіе туберкулозных бацилаж у чловечім організму, и в тим доказалі, же як цо туберкулоза зос страшну опасносцу грожи каждого человека през разлики, и то през наш цали живот, од родзеня па до старосци, так исто през роадики какіді чловек — по своей возможности — неминовно дужен участвовать у борби проців туберкулози, бо ширене туберкулоза може змицки, заставиц лем дійствие соединеніх силъх целого рода чловеческого.

На основу таких доказох у остатнім часу по шицким швецам ше организую лиги (дружтва) за оборону ѿ туберкулоза. Тоти ліки беру себе за задачу, да поучую народ, як да ше чува, же би не образ туберкулози, а у слушаю хороти як да ше лічі; за ліческими хорих на туберкулозу ставляю шпиталі и други установі. Така лига праців туберкулоза основана уж и у Нашей державі, у Београду (Симиня ул. 21); а тэрэз ше роби о тим, да ше таі лиги оснную по шицким наших варошах, срезах и валалах; да ше створи прыліка за каждого чловека, же би ше научел як да ше чува и лічи од ту-

беку на другого. Шицки и ширя ю людзе сами медзи собу различнимі способамі, зато вона у мёншай-векшай мери віше ше зябліялі місцы шицкими пародамі, а баш и медзи посдиніма до машіма животініямі.

Але илак, док не було железніци, автомобіла, крилатици, док саобрачай по швеце бул не таік інтензівно разширени як цо тэрэз, док ше людзе скоча-

зац већни страхові, почал:

— Да, так то. Шицкі мі пойдземе „до багрэнкох“ за своіма дідамі як цо пошли начна чесна сушеда...

Приповедатель унес мало чудне и жаёсце разположение. При погарыку ше звичайно приятель винскога вешелю и радосци спомінаю о гунцутской младосци кед по карчмох ходаєни, о праткох и дзивчатах. Но гоч шицки не були баш стары ишаки були новажки.

Познали ю шицки. Жена, чледна од кеди ше тод одала, була віше привязана за дом: хижу у шоре тримала, дзеци краине ховала. — Мало стапул Федор.

Бачи Михал, кума Ферка сушед, ыліннул даскељо рах з б'чмы як за знак, же ше склада з бешеду и подопар ше под браду па заудумал. Іого Шовгор поілад свою древену ногу на століш і ровнодушно патріл: За йега шкеры не бу-

ла віч таке страшне. Вон извіннул патриц ей до очох кед стораз герніс вицватрана. За ъного шкера на посцелі красна, романтична. Веџ похие фляшу наочно шицким.

— Випийме за здравле кума Ферка, повед бачи Михал, вешеляк и у младших роках вельки наялкош. Прияли його поволапку и вдерэлі з погарами:

— Боже дай даравле, па многая літа! А бачи Федор предлужи:

— Чкода за наші валал, буда добра шпивачка у церкви и помагала келью могла худобиц. Здогадах ше Ѵдней велькай поци дала жобраком велько коякого облечива медзи котрим ше находзели и драчи хусточки.

— Лем у младосци буда Фраеркуша, прышпійткій зажиційно бачи Михал.

— Але толькі красных прикметах стекла же ше греха младосций, котрік и

ФЕЛЬТОН

Вонка ше бліжела поц.

Кум Ферко, чесни газда, отакал вино. Под шопу ше попри вигерніци, у котрой ше нешу кури, находзела и велька кадна. Иншак през лісто живжала од сухоти и обручі ей бывно стали, но нешка ше не могло найсцай і єднай незасухнутей дзири. Кум Ферко ше постарал скорей оберачки да ше до неї нацага води. Вон нешка бул весели. Цале попладче бул дома при віну и допатровал синюх котри долу полнели гордови з краснам як варя, червеним вином. З кадні чурло до вангли вино а оталь на едину гумку до гордовох: до велькай дзешматкій, до петакіньех и других гордовох.

Дружтво котре павберал кум Ферко было попладчию вельке по тэрэз лем остали; бачи Федор, добры бешедік, познати по валале як жива кибукса, бачи Михал, за легільства перши у шпиваню, шовгор Михалов Илько, котри кеда-диш бруговал у банди тэрэз покойного шленіго Адама и пошол до войні да страси ногу. Крем таіго бул ту ѹ винцілір кума Ферка, котрі ше віше поносовал же нездна нігда цо ше трафи иш валале, и же є як за швегом, гет у вініцах.

И тэрэз кед віно ішчало рушац и кед ше, так повесць, разеязуе язик и ніжому, бачи Федор, котрі так вналі крашніе претолковац тото або тото политическе событие ћабо прінхі-

беркулози, да ше да ја побоји за личне, але да иажди потпомагаме морално и материјално ту ту акцију, котра рушена за борбу против туберкулози.

Наша кр. Банска управа видала тиж наредбу, да ше у јаким валивима народу отримую поучни преподавања о туберкулози, и да ише организују таки лиги, як цо зме горе спомли. Ликаре не лем отримую таки преподавања по шицких валивима, але о твој ствари и пишу интересантни поуки у различних новинкох. И ми иже постајаме, да ше таки поуки појави и у наших но-

вињох, а тим лем на предок упозорујеме наших читатељох на таки преподавања и стати, и препоручаме, да ше јакди силуб, да таки преподавања послуха, да у новинкох (були то нашо або други) појављени стати о туберкулози позорљиво пречита, преучи и шири у цо већшим кругу, бо хто гоч яким способом потпомага борбу против туберкулози, тот бране од туберкулози самога се-бе, свају фамилију, свой род, народ, државу и цели род човечески.

М. А. Поливка.

Вакациј Папи Пији XI.

Од 1870 р. римски Папи не виходили из Рима. И за већима летицима горуцим дњима то папице била већка покута оставац у Риме. Од кади ише одношенија вос Италију узирели нет причани, да Папа остава у Риму. Уж ише готове вика Барберији дас 20 км. од Риму у месточку Кастель Гандолфо дзе Папа Пиј XI, превиради "тогорочни летици вакациј.

Банкрот немачких театрох. Од кади ише усвојиши биоскопи на бешеду, находаа иже исмеци театри у опасносци да превиради. У самим Берлину

ест уж 500 звукових биоскопох, котри посипцени у већим числу.

Сојуз држава Европи. Француски министр Бріан вијобел просект, па основу котрого би иле могли удржији шицки држави Европи до једнога државног Сојузу. А чи до тога папице придае то иниши вопрос.

Найдзене злато. На острому Формози (Азия) найдзени нови и до тераз непознати источники злата. Вредносц тих источника је ћеци коло 1100 милијарди динари.

Политика Англији на Балкану. Вељки европ-

ски новини пишу, же Англија сде је политики Балканских држава вежац учествује. Вона с тим сде парирац Италији и Русији. Исходище тог балканског политики буљи би у Софији и Београду. Англијски крал Јордан буде дугши час господ Џојс Вел. нашега Краља, па ше и томе придава вељке значаје.

Безроботијосц у цалим шицама задава вељку бригу шицким државама. Так у Немецкай ест 3 милиони 365 тисјачи особи, цо немају заробіку, а то ацачи за 1 милион већија јак прешлога року. У Америци 42 процента муљарох немају роботи а и не лепше стоя и други ремеселници. У Японији пренадли 935 велики тарговини и тисјачи намеснікох остала без роботи. Англија сде вијудовац нови драги и железнici за суму од 27 милијарди динари а при томе највеће парод себе заробок.

Принц Албрехт Габсбургски, котри бул комитет за престол Мадјарске положел пришагу вијросци бувшому австриском престолонасліднику

Отону и на тог способом одрек ње својство прати на мадјарски престол. Мадјар је тे-рав лем чекају на јејодни час, кади би могли преглашији Отола за својога краља.

Експлозија на лади. На риби Гадсон при пристајији Байон настал огњь, којији залапел муницију, цо була на лади. Пришно до вељкеј експлозије, при чим 300 особи настрадало.

Држава без хотеља. Управа Ватиканског држави не допушила отвориц аији једнога хотела и театра на свој територији. Так исто тама нет иберней трафики.

Меддинардне жеље. засидаше отриша ише тих дњеох у варашу Одеси. На тим засидашу ма иже разправљац о тим јак би желењици звязац Азији је Европу. У засидашу заступили 19 државки.

Трешене жеми у Перзији. По вистох зос предней Азији обачело ише трешене жеми у Палестини и Перзији. Дајдни места цалком звалени. До терав утврђено 2000 мртвих.

Поука

Процес живота једнога души.

Родичи мали срећа красне даниче, а мене је било Маргита. Вона иже и је кесцима украсована, да је други цо бархеј хвани-ла.

Мад је виш спољинала, да је чува покуси, але на жале умире, кад Маргита було 8 роки. Маргита веџ почала не лем прибрац ше, але и гришиц проци

погијеши з њим помириц або го любиц крем як брата у Христу. Думал сом ше теди на шпитальској посцелки помириц з њим, а вон, вилатра, ис пришол озда з страху же ше обере.

Тераз даскељо днји пред шмери и сцело ше је јемејац и лем ишихи преберала з блядим гамбама. У рукама је були паперки. Була веџијраз през днењ свидома но, особено вечар, нахдаје-ла ише у јакимшик разположењу, котре ми не разумели. Не знала за себе и лем преврачала главу з баба на бок а очи час отверала а час заверала. Ми је бали и паздавали шмери. Но то не було раз и је син и други привукли је таки патриц. Теди иже шицки моделли.

— Та па да. Кад чловек је људи теди ше лем Богу обрача. Так и вона ишици, повед Илько.

— Но јак, друга прчи-на же иже вона тельо Мон-

длела. То је иже и не знала, да је тераз ми недавно приповедал јеј син.

Було то краснога јеван-скога дна, кад прејг пашних польох почала паучина лајиц и јавиц жиму. Шицко дозревало. И је хората дозревала. Вона ишла по дохторох, але и не помагало.

Бачи Федор мало станов и друштво вишило по по- гарку!

— Преходзели раз коло каплјички котра иже нахдаји по концу нашего поланче-ца. На студні посли конја. Син цагаје воду, а и вона вишила нације ше. Закукла до студні и, цо видзела цо не, поведла: „Христе Боже свјетиј! Гибай ле, Емиле, пафы! Не видяиш није? Богородица на води. На рукама је Исус“. Син је не слухаје и цагаје далей воду.

А вона далей патрела и повторијовала: „Богородица, Исус; кад је змија га-би веџ тије укажу. Емиле,

погијеши!“ А Емил је јак замлјету виложел на коч и погнал конја. Вона шедзела з њим и лем иже чудовала, же-јала и моделла. Того дна пришла дому вистатейша јак други раз, кад иже по гадији драги мушела вожиц до дохтора. И вона иже по- чаја трација од тога часу.

И је кад була при себе приповедала же иже је во- шле указовала заштиту Богородица и теди је волала гу себе. Побожну и добру же жену поховали. Ћюда за-јеји вадал. Но добре же сиј дзеци визведеши на добру драгу. Дајвака је добре одате, а син ожисти. Чловек је остал па фронту.

— Да, так пойдаеме и ми, додал винцилар, котри иже жаловал же с ујадани, за шветом, у винцијах.

— Могли близме и за-јеји вадиц „Вечнаја памјат“, во-јед ије прес ѡочи Илько.

— Но ле Михаје.

— Можеме, повед Михај и је оклеваваји почал смут-

